

رابطه مؤلفه‌های تحول مثبت نوجوانی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

خدیجه مرادی^۱

The relationship between positive youth development components and academic achievement in students

Khadijeh Moradi¹

چکیده

زمینه: عوامل متعددی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مرتبط می‌باشد و تحقیقات زیادی در این زمینه انجام شده است، اما آیا مؤلفه‌های تحول مثبت نوجوانی هم می‌تواند با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط داشته باشد؟ **هدف:** هدف از این پژوهش بررسی رابطه تحول مثبت با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان بود. **روش:** این پژوهش توصیفی-همبستگی در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران بود. بدین منظور تعداد ۴۰۰ نفر دانش‌آموز (۲۰۰ نفر دختر، ۲۰۰ نفر پسر) با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای و تصادفی طبقه‌ای انتخاب شد. ابزارهای اندازه‌گیری این پژوهش پرسشنامه تحول مثبت نوجوانان آرنولد و همکاران (۲۰۱۴) و معدل دانش‌آموزان بود. **یافته‌ها:** نتایج همبستگی پیرسون نشان داد که بین مؤلفه‌های شایستگی؛ اعتماد؛ خلق و خو؛ مراقبت؛ ارتباط و مشارکت با پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت معناداری وجود داشت ($p < 0/05$). نتایج تحلیل واریانس، تفاوت معناداری را بین دو گروه دانش‌آموزان دختر و پسر نشان داد. این تفاوت‌ها در مؤلفه‌های شایستگی؛ اعتماد؛ خلق و خو؛ مراقبت؛ ارتباط و مشارکت معنی‌دار بودند، گروه دختران در تمامی مؤلفه‌های تحول مثبت به طور معناداری نمرات بالاتری نسبت به پسران داشتند ($p < 0/01$). **نتیجه‌گیری:** مؤلفه‌های تحول مثبت نوجوانی نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد و می‌تواند منجر به بهبود پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شود. **واژه کلیدها:** تحول مثبت نوجوانی، پیشرفت تحصیلی، دانش‌آموزان

Background: Many factors are related to students' academic achievement and many studies have been conducted in this regard, but can the components of positive youth development also be related to students' academic achievement? **Aims:** The aim of the present study was to investigate the relationship between positive youth development and students' academic achievement. **Method:** The present study was descriptive-correlational on high school students in the city of Tehran. To this aim, 400 students (200 girls, 200 boys) were selected by multistage cluster sampling. Measures used in this study were the Arnold et al. (2014) Positive Youth Development Questionnaire and the students' GPA. **Results:** The results of Pearson's correlation analysis showed that there were significant positive associations between the components of competence, confidence, mood, caring, connection, and contribution with academic achievement ($p < 0.05$). Results of analysis of variance indicated significant differences between the two groups of boys and girls. These differences were significant in the components of competence, confidence, mood, caring, connection, and contribution. The female group significantly scored higher than boys in all components of positive of positive youth development ($p < 0/01$). **Conclusion:** The positive youth developmental components play an important role in students' academic achievement and can lead to improved academic achievement. **Key words:** Positive youth development, Academic achievement, Students

Corresponding Author: moradikhadijeh@gmail.com

^۱ دکتری روانشناسی تربیتی، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران

¹ Ph D of Educational Psychology, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran

پذیرش نهایی: ۹۸/۰۴/۲۰

دریافت: ۹۸/۰۲/۱۶

مقدمه

پیشرفت تحصیلی و یادگیری تأثیرات متفاوتی داشته باشند (سیف، ۱۳۹۴).

با توجه به این که میزان پیشرفت تحصیلی یکی از ملاک‌های کارآیی نظام آموزشی است، کشف و بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی، به شناخت بهتر و پیش‌بینی متغیرهای مؤثر در مدرسه می‌انجامد. بنابراین بررسی متغیرهایی که با پیشرفت تحصیلی رابطه دارد، یکی از موضوعات اساسی تحقیق در نظام تعلیم و تربیت است (غلامی، ۱۳۹۳). پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان یکی از مهمترین ملاک‌های ارزیابی عملکرد معلمان محسوب می‌شود. برای دانش‌آموزان نیز معدل تحصیلی معرف توانایی‌های علمی آنان برای ورود به دنیای کار و اشتغال و دوره‌های تحصیلی بالاتر است. شاید به علت همین اهمیت باشد که نظریه‌پردازان تربیتی و بسیاری از پژوهشگران، پژوهش‌های خود را بر شناخت عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی متمرکز کرده‌اند (رستگار، صیف، محمودیان و طالبی، ۱۳۹۴).

یکی از روی آوردهایی که به مقوله پیشرفت تحصیلی توجه نموده است، روی آورد روانشناسی مثبت‌گرا^۱ است. از دهه ۱۹۴۰ و شروع جنگ جهانی دوم، روانشناسی بر روی آسیب‌شناختی و نقص عملکردی کارکردهای انسانی متمرکز شد و به طور پیوسته بر روی جنبه‌ها و هیجانات منفی انسان مانند اضطراب و افسردگی فعالیت داشت. در سالیان اخیر پژوهشگران حوزه روانشناسی از فعالیت بر روی جنبه‌های منفی و نقایص انسانی فاصله گرفته و بیشتر بر روی ارتقای سطح سلامتی و بهزیستی توجه دارند و روی آورد آسیب‌شناختی را مورد انتقاد قرار داده‌اند (گیلمن و هابنر، ۲۰۰۳). برخلاف این دیدگاه که سلامتی را با عدم بیماری یکی می‌داند، روی آوردهای جدید بر "خوب بودن" به جای "بد یا بیمار بودن" تأکید می‌کند (گیلمن و هابنر، ۲۰۰۳). این تغییر جهت و علاقه از جنبه‌های منفی به جنبه‌های مثبت و شکوفایی انسان باعث به وجود آمدن شاخه جدیدی از روانشناسی به نام روانشناسی مثبت‌گرا شده است. این شاخه جدید که به سمت انطباق و سازش با تغییرات و مشکلات زندگی تمایل دارد، باعث ایجاد ویژگی‌های مثبت و بالا بردن سطح و کیفیت زندگی می‌شود (پیترسون و سلیگمن، ۲۰۱۲). به عبارت دیگر روانشناسی مثبت‌گرا به جای مشکلات روانی، عمدتاً بر

بدون شک در دنیای پیشرفته امروزی یکی از علایم موفقیت فرد، پیشرفت تحصیلی می‌باشد که بدون آن توسعه و ترقی هیچ کشوری امکان‌پذیر نخواهد بود. ترقی هر کشوری رابطه مستقیم با پیشرفت علوم و دانش و تکنولوژی آن کشور دارد و پیشرفت علمی نیز حاصل نمی‌شود مگر اینکه افراد خلاق تربیت شده باشند، پیشرفت تحصیلی ضمن اینکه در توسعه و آبادانی کشور مؤثر است در سطوح عالی منجر به یافتن شغل و موقعیت مناسب و در نتیجه درآمد کافی می‌شود. دانش‌آموزانی که از موقعیت‌های تحصیلی برخوردارند، خانواده و جامعه با دیده احترام به آنان می‌نگرند. در جامعه با روحیه و نشاط بیشتری حضور خواهند یافت و در کنار این‌ها از هزینه‌های گزافی که از افت تحصیلی بر آموزش و پرورش تحمیل می‌شود، کاسته خواهند شد. دستیابی به بهره‌وری و بهبود کیفیت نظام آموزشی را می‌توان اثرگذارترین عامل در توسعه کشورها دانست (اکبری، ۱۳۹۴). تجارب کشورهای پیشرفته‌ای چون ژاپن در زمینه توسعه همه جانبه نیز حکایت از سرمایه‌گذاری بر روی منابع آموزشی و انسانی دارد. در راستای دستیابی به این اهداف بهبود کیفیت موقعیت تحصیلی از جمله اهداف اساسی برنامه‌های آموزشی است. در حالی که امروزه افت تحصیلی یکی از نگرانی‌های خانواده‌ها و دست‌اندرکاران تعلیم و تربیت است. از جمله موضوعات مورد علاقه صاحب‌نظران علوم تربیتی یافتن شرایط و امکانات لازم و مؤثر در جهت تحصیلی موفق و پیشرفت تحصیلی است. اما عدم موفقیت در تحصیل زمینه‌ساز مشکلات فردی و اجتماعی و انحراف از دستیابی به اهداف سیستم آموزش است. محققین عوامل مختلفی را در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دخیل دانسته‌اند. اما با توجه به تفاوت‌های فرهنگی و تغییرات سریع عوامل در طول زمان نمی‌توان به عنوان یک قانون عمومی و کلی، علل خاصی را برای جوامع مطرح نمود. زیرا قوانین بافت فرهنگی و نسبت جامعه، نگرش مردم به تحصیلات، سطح درآمد والدین و غیره، همه از عواملی هستند که به طور اخص در یک جامعه بر شکست یا موفقیت تحصیلی تأثیر می‌گذارند. منابع موجود نشان می‌دهد که آموزش به طور کلی تحت تأثیر پنج عامل فراگیر آموزش گر، برنامه، تجهیزات و محیط آموزشی است که هر یک از عوامل مذکور دارای ویژگی‌هایی است که می‌توانند در

^۱. Positive psychology approach

دارد، بر تغییرپذیری نسبی تحول انسان تأکید دارد و بیان می‌دارد که این ویژگی پیامد تأثیر متقابل روابط میان فرد در حال تحول و ویژگی‌های زیستی و روانشناختی، از یک سو و خانواده، فرهنگ، بوم فیزیکی و زیست محیطی و دوره تاریخی از سوی دیگر است. این تعاملات متقابل بین فرد و بافت به تحول مثبت می‌انجامد (بن‌سون، اسکالس، هامیلتون و سیسم، ۲۰۰۷). لرنر و همکاران (۲۰۱۴) برای مفهوم‌سازی تحول مثبت نوجوانی مدل پنج مؤلفه‌ای معروف به "مدل C5" که شامل: مراقبت^۱، خلق و خو^۲، ارتباط^۳، اعتماد^۴ و شایستگی^۵ است، را ارائه داده‌اند. برنامه تحول مثبت از طریق درگیر کردن نیروهای بالقوه افراد منجر به تأثیرات مثبت عمیق و رشد همه جانبه فرد می‌شود. تحول مثبت بیشتر بر، نقاط قوت و فرآیندهای انطباقی تأکید می‌کند. این روی آورد، حمایت‌هایی که افراد برای موفقیت در دوره زندگی و مواجهه شدن با چالش‌ها نیاز دارند را فراهم می‌کند و براساس این حمایت‌ها، افراد می‌دانند که چگونه از مشکلات اجتناب کنند و یا بر مشکلات فائق شوند (لرنر و استنبرگ، ۲۰۰۹). از طرف دیگر، با استفاده از برنامه‌های تحول مثبت، می‌توان به افزایش مهارت‌ها، نیرومندسازی جوانان و قوت بخشیدن به خانواده‌ها، جوانان را در نقش‌ها و فعالیت‌های واقعی‌شان در جامعه به کار گرفت و در رسیدن آنها به سلامت جسمی، جنسی و روانی کمک کرد (گوین، دیوید - فرون، گلوپن و مارخام، ۲۰۱۵).

یکی از فرضیات برنامه تحول مثبت نوجوانی آن است که تحول مثبت نوجوانی به‌طور مثبت با پیشرفت نوجوانان در زمینه‌های مختلف و تحصیلی رابطه دارد. با توجه به اهمیت تحول مثبت، پژوهش‌های متعددی به بررسی عوامل مرتبط با آن پرداخته‌اند. پژوهش موسوی، دبیری و نصیری پور (۱۳۹۷) نشان داد که مؤلفه‌های تحول مثبت نقش معناداری در پیش‌بینی افسردگی دارد. هم‌چنین پژوهش حسین آباد، نجفی و رضایی (۱۳۹۷) حاکی از آن بود که برنامه تحول مثبت نوجوانی بر رضایت از زندگی و خودکارآمدپنداری نوجوانان مؤثر است. هم‌چنین نتایج پژوهش‌های آرنولد، نوت و مینهلد (۲۰۱۴)؛ کلارک و کمیش (۲۰۱۵)؛ تیلور و آدلن (۲۰۱۶)؛ اکسلز و روزر (۲۰۱۵)؛ ما، فیلیپس، لرنر و لرنر (۲۰۱۶)؛ مک دونالد، داتریک،

سلامت‌روانی افراد تمرکز یافته است. از این منظر عدم وجود نشانه‌های بیماری، شاخص سلامتی نیست، بلکه سازگاری، شادمانی، اعتماد به نفس، رضامندی و ویژگی‌های مثبتی از این دست نشانگر سلامتی بوده و هدف اصلی فرد در زندگی، شکوفاسازی قابلیت‌های خود است (ریف، لاو، اسکس و سینگر، ۱۹۹۸). پیترسون و سلیگمن (۲۰۱۲) می‌گویند نقاط قوت شخصیت، صفات سازش‌یافتگی هستند که می‌تواند پرورش و توسعه یابند. روانشناسی مثبت‌گرا به عنوان مطالعه علمی زندگی خوب، سلامت‌روانی، نقاط قوت و فضائل انسانی و شرایط و فرآیندهایی که منجر به شکوفایی و یا عملکرد مطلوب می‌شود، تعریف شده است (گابل و هید، ۲۰۰۵). با توجه به اهمیت روانشناسی مثبت‌گرا، هم‌اکنون بیشتر پژوهش‌ها متمرکز بر عوامل محافظت‌کننده و ارتقای سطح سلامتی می‌باشد. روانشناسان دیگر متوجه این امر گردیده‌اند که انسان باید انرژی خود را به جای تمرکز بر هیجانات منفی مانند اضطراب و افسردگی باید صرف جنبه‌های مثبت تجربه‌اش کند (سلیگمن و میهالی، ۲۰۱۴). ظهور و رشد روانشناسی مثبت‌گرا، نقش مؤلفه‌هایی مانند امید، خوش‌بینی، شادکامی و رضایت از زندگی را در جهت ارتقای سطح سلامت روانی مورد تأکید قرار داده است. راهبردهای جدید سازمان بهداشت جهانی^۱ بیان می‌کند که کانون و تمرکز مطالعات باید چشم‌انداز سلامتی را مد نظر قرار دهد. مطابق با این دیدگاه، هدف پژوهش‌های مبتنی بر بهزیستی ذهنی، مطالعه و فهم عواملی است که باعث ایجاد احساس خوبی نسبت به ارزش‌ها و استانداردهای زندگی می‌شود. این شاخه جدید از روانشناسی اساساً به مطالعه علمی نقاط قوت و توانمندی‌ها می‌پردازد (پیترسون و سلیگمن، ۲۰۱۲).

ورود دیدگاه مثبت‌گرا در روانشناسی منجر به این امر گردید که فرد دیدگاه مثبتی نسبت به خود و توانایی‌هایش داشته باشد. این دیدگاه مثبت منجر به ارائه روی آوردها و نظریه‌های جدیدی در شاخه‌های مختلف روانشناسی شده است. از جمله این روی آوردها می‌توان به روی آورد تحول مثبت جوانی^۲ اشاره کرد. این روی آورد که در مقابل روی آورد کمبود (نوجوانان افرادی هستند که نمی‌توان آنان را مهار و مدیریت کرد (روث و بروکس - گان، ۲۰۱۴) قرار

5. Connection
6. Confidence
7. Competence

1. The world health organization
2. Psychology youth development
3. Caring
4. Character

و پرورش شهر تهران در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵ بود. برای انتخاب نمونه، ابتدا از روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای و سپس روش طبقه‌ای نسبی استفاده شد؛ بدین صورت که نخست شهر تهران به پنج منطقه جغرافیایی شمال، جنوب، مرکز، غرب و شرق تقسیم شد؛ در مرحله بعد، از هر منطقه جغرافیایی، یک منطقه آموزش و پرورش انتخاب شد. سپس از هر منطقه به صورت تصادفی یک مدرسه دوره دوم متوسطه دخترانه و یک مدرسه دوره دوم متوسطه پسرانه انتخاب شدند. آنگاه، تعداد ۴۰۰ دانش آموز دختر و پسر از مناطق آموزش و پرورش منتخب، به ترتیب به نسبت تقریبی ۶۰ به ۴۰ درصد (با توجه به درصد دختران و پسران در جامعه پژوهش) انتخاب شدند.

ابزار

پرسشنامه تحول مثبت جوانان^۳: مقیاس تحول مثبت جوانان به وسیله آرنولد و همکاران (۲۰۱۴) ساخته شده است. نسخه کامل این پرسشنامه مشتمل بر ۵۵ سؤال دارای مقیاس لیکرت است. زیرمقیاس‌های این پرسشنامه عبارتند از: ۱. اعتماد؛ ۲. شایستگی؛ ۳. منش؛ ۴. مراقبت؛ ۵. ارتباط و ۶. مشارکت. هر سؤالی در مقیاس چهار گزینه‌ای ارزیابی شده است: از امتیاز (۱) کاملاً مخالف تا (۴) کاملاً موافق. این مقیاس برای استفاده روی جامعه هدف دانش آموزان سنین ۱۸-۱۲ سال توصیه می‌شود (آرنولد و همکاران، ۲۰۱۴). سازندگان این ابزار قابلیت اعتماد خرده مقیاس‌ها را به این صورت گزارش کرده‌اند، شایستگی (۰/۸۳)، اعتماد (۰/۹۱)، ارتباط (۰/۹۲)، خلق و خو (۰/۹۰)، مراقبت (۰/۸۵)، مشارکت (۰/۸۴) و برای کل پرسشنامه (۰/۹۵) گزارش شده است (آرنولد و همکاران، ۲۰۱۴). در پژوهش مرادی، اسدزاده، کرمی و نجفی (۱۳۹۷) با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ پایایی خرده مقیاس‌ها بدین صورت بود، شایستگی (۰/۸۱)، اعتماد (۰/۷۲)، ارتباط (۰/۷۱)، خلق و خو (۰/۷۷)، مراقبت (۰/۷۲)، مشارکت (۰/۷۴) و برای کل پرسشنامه (۰/۸۹) گزارش شده است. همچنین، قابلیت اعتبار پرسشنامه از طریق اعتبار صوری و محتوایی بررسی گردید.

مقیاس پیشرفت تحصیلی: از معدل نمرات پایان‌ترم تمام دروس دانش‌آموزان نمونه آماری پژوهش به عنوان شاخص عینی پیشرفت تحصیلی استفاده شد.

پس از کسب مجوزهای لازم برای اجرای پژوهش در دانش

کاسل - آدامز و ریچموند (۲۰۱۱)، والتون و کوهن (۲۰۱۶) و چن و لین (۲۰۱۴) حاکی از تأثیر تحول مثبت بر پیشرفت تحصیلی نوجوانان است. سان (۲۰۱۶) نیز با بررسی رابطه تحول مثبت نوجوانی با رضایت از مدرسه بر روی ۱۶۵۲ دانش آموز مقطع متوسطه (۷۳۸ پسر و ۹۱۲ دختر) دریافت که تحول مثبت نوجوانی نقش پیش‌بینی کننده در رضایت از مدرسه در نوجوانان دختر داشت. نتایج پژوهش دی ماری و همکاران (۲۰۱۵) نشان می‌دهد دانش‌آموزانی که مؤلفه‌های تحول مثبت به آنان آموزش داده شده است، درک مثبت‌تری نسبت به خود دارند، خودکارآمدی بالاتری را گزارش می‌دهند، تلاش و مشارکت بیشتری نشان می‌دهند و از لحاظ تحصیلی موفق‌ترند. دومینو (۲۰۱۷) با بررسی ۳۲۳ دانش‌آموز پایه هفتم و شرکت این افراد در برنامه‌های تحول مثبت نوجوانی به مدت ۱۶ جلسه دریافت که توجه به نقاط قوت جوانان و تغییر برنامه‌های مدرسه از روی آورد نقصان نگر^۱ به قوت نگر^۲ و ایجاد رویکرد جایگزین، باعث تغییر رویه دانش‌آموزان و بهبود مهارت‌های اجتماعی و شایستگی اجتماعی ایشان چه در داخل کلاس و چه بیرون از آن خواهد شد و باعث افزایش پیشرفت تحصیلی در نوجوانان می‌شود که با اصول تحول مثبت نوجوانی همخوانی دارد.

به دلیل اهمیت موضوع یادگیری و پیشرفت تحصیلی باید عواملی که باعث بهبود و پیشرفت یادگیری یادگیرندگان می‌شود را یافته و تقویت نمود. عدم توجه به متغیرهایی همانند تحول مثبت فراگیران یکی از مشکلاتی است که در زمینه پیشرفت تحصیلی بروز می‌کند و به شکل ضعف در عملکرد، افت تحصیلی نمایان شده و در نهایت منجر به دیدگاه منفی یادگیرنده نسبت به توانایی‌ها و پتانسیل‌هایش می‌شود. بنابراین با توجه به اهمیت مفهوم پیشرفت تحصیلی، لزوم بررسی دقیق و موشکافانه متغیرهای مرتبط با آن به درک بهتر این مفاهیم و شناسایی آثار دقیق آن خواهد انجامید. لذا این پژوهش قصد دارد به این سؤال پاسخ دهد که آیا بین مؤلفه‌های تحول مثبت و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه وجود دارد؟

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش: طرح این پژوهش توصیفی و از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش، شامل همه دانش‌آموزان دختر و پسر دوره دوم متوسطه مناطق ۱۹ گانه آموزش

3. Psychology youth development questionnaire

1. Defective approach

2. A strong approach

یافته‌ها

نتایج جدول ۱، میانگین و انحراف معیارهای خرده مقیاس‌های تحول مثبت در دانش‌آموزان دختر و پسر ارائه شده است. اطلاعات جدول ۱ نشان می‌دهند میانگین خرده مقیاس‌های تحول مثبت در دانش‌آموزان دختر نسبت به دانش‌آموزان پسر بیشتر است. در جدول ۲ آماره‌های توصیفی و همبستگی خرده مقیاس‌های تحول مثبت و پیشرفت تحصیلی ارائه شده است.

آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران و رعایت ملاک‌های ورود و خروج به پژوهش، محقق در کلاس‌هایی که به صورت تصادفی انتخاب شده بود، حاضر شد. در هر کلاس، ابتدا ضمن معرفی خود در مورد اهداف و ضرورت‌های تحقیق توضیحاتی ارائه شد. همچنین به دانش‌آموزان اطمینان داده شد که پاسخ‌های آنان محرمانه خواهد ماند و پرسشنامه‌ها به صورت جمعی تحلیل می‌شوند و هر کسی که مایل به ادامه در پژوهش نباشد می‌تواند از مطالعه خارج گردد.

جنسیت	آماره	شایستگی	خلق و خو	ارتباط	مراقبت	مشارکت	اعتماد	تحول مثبت
دختر	میانگین	۲۱/۸۵۵	۲۰/۴۷۵	۱۳/۵۲۰	۱۰/۹۱۵	۳/۲۷۰	۸/۱۴۵	۷۷/۶۱۰
	انحراف استاندارد	۰/۳۶۳	۰/۲۷۰	۰/۱۸۴	۰/۱۷۹	۰/۰۵۹	۰/۱۳۵	۰/۹۸۷
پسر	میانگین	۱۸/۶۷	۱۷/۴۲۰	۱۱/۵۰۵	۸/۸۱۰	۲/۱۱	۷	۶۵/۵۱۵
	انحراف استاندارد	۰/۳۶۳	۰/۲۷۰	۰/۱۸۴	۰/۱۷۹	۰/۰۵۹	۰/۱۳۵	۰/۹۸۷

متغیر	میانگین	انحراف معیار	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸
۱. شایستگی	۱۷/۶۷	۳/۴۰	۱							
۲. اعتماد	۱۹/۵۵	۳/۷۳	۰/۵۱°	۱						
۳. خلق و خو	۲۳/۷۹	۵/۰۶	۰/۶۲°	۰/۶۲°	۱					
۴. مراقبت	۲۳/۳۵	۵/۵۹	۰/۶۸°	۰/۶۵°	۰/۷۴°	۱				
۵. ارتباط	۲۱/۱۶	۵/۵۲	۰/۷۵°	۰/۷۴°	۰/۶۴°	۰/۷۶°	۱			
۶. مشارکت	۱۸/۲۱	۳/۱۴	۰/۵۳°	۰/۵۴°	۰/۶۳°	۰/۵۶°	۰/۶۸°	۱		
۷. تحول مثبت نوجوانی	۸۳/۷۱	۱۵/۵۱	۰/۵۷°	۰/۶۵°	۰/۷۹°	۰/۷۴°	۰/۷۱°	۰/۸۳°	۱	
۸. پیشرفت تحصیلی	۱۲/۲۵	۱۰/۲۵	۰/۳۹°	۰/۶۵°	۰/۴۳°	۰/۳۳°	۰/۷۱°	۰/۶۷°	۰/۱۶°	۱

* $p \leq 0.05$

برابری واریانس‌های خطای متغیرها استفاده شد. نتایج آزمون لون جهت سنجش برابری واریانس‌های خطای متغیرها در بین گروه‌ها در جدول ۳ ارائه شده است. نتایج آزمون ام باکس حکایت از برقراری این پیش فرض داشت ($p < 0.05$, $F = 1/48$, $M = 6/62$ باکس). هم چنین از آزمون لون جهت سنجش برابری واریانس‌های خطای متغیرها استفاده شد. نتایج آزمون لون جهت سنجش برابری واریانس‌های خطای خرده مقیاس‌های تحول مثبت در بین گروه‌ها در جدول ۴ ارائه شده است.

همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، که بین خرده مقیاس‌های تحول مثبت و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد ولی بین مؤلفه‌های تحول مثبت و معدل کمتر از ۱۶ رابطه منفی و معنی داری وجود دارد.

به منظور مقایسه خرده مقیاس‌های تحول مثبت در دو گروه دختران و پسران از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد. پیش از آزمون تحلیل واریانس چند متغیری باید مفروضه‌های این آزمون مورد بررسی قرار گیرند. به منظور بررسی پیش فرض‌های تحلیل واریانس چند متغیری از آزمون ام باکس، جهت بررسی یکسانی ماتریس واریانس‌ها - کواریانس‌ها استفاده شد. نتایج نشان داد که این پیش فرض برقرار نیست. از آزمون لون جهت سنجش

متغیر	آماره F	درجه آزادی ۱	درجه آزادی ۲	سطح معنی داری
شایستگی	۰/۲۴۵	۱	۳۹۸	۰/۷۰
اعتماد	۰/۱۶۹	۱	۳۹۸	۰/۴۸
خلق و خو	۰/۰۱۷	۱	۳۹۸	۰/۱۲
مراقبت	۳/۴۸	۱	۳۹۸	۰/۱۰
ارتباط	۴/۱۳	۱	۳۹۸	۰/۲۵
مشارکت	۵/۶۳	۱	۳۹۸	۰/۳۱

متغیر	میانگین مجذورات	درجه آزادی	F	سطح معنی داری
شایستگی	۹۲۰/۳۴	۱	۱۰/۹۶	۰/۰۰۰۵
اعتماد	۳۵۱/۵۶	۱	۱۸/۲۳	۰/۰۰۰۵
خلق و خو	۱۵۷/۵۲	۱	۵۲/۶۵	۰/۰۰۰۵
مراقبت	۱۱۲۷/۰۴	۱	۶۴/۳۶	۰/۰۰۰۵
ارتباط	۹۵۲/۱۹	۱	۱۸/۲۸	۰/۰۰۰۵
مشارکت	۶۳۰/۶۱	۱	۱۹/۱۱	۰/۰۰۰۵

چنین از رفتارهای ریسکی جلوگیری می‌کند (لرنر و همکاران، ۲۰۱۳). از این رو هدف از انجام این پژوهش بررسی رابطه پیشرفت تحصیلی و تحول مثبت در دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران انجام گرفت. فرضیه این مطالعه مبنی بر این که بین پیشرفت تحصیلی و تحول مثبت رابطه وجود دارد، تأیید شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های (ما و همکاران، ۲۰۱۶؛ دومینو، ۲۰۱۷؛ مک دونالد و همکاران، ۲۰۱۱؛ آرنولد، نوت و مینهلد، ۲۰۱۴)؛ کلارک و کمیش (۲۰۱۵)؛ تیلور و آدلن (۲۰۱۶) و اکسلز و روزر (۲۰۱۵)، مک دونالد و همکاران (۲۰۱۱)؛ سان (۲۰۱۶) و دی ماری و همکاران (۲۰۱۵) هماهنگ و همسو می‌باشد. به این معنی که تحول مثبت نوجوانی با پیشرفت تحصیلی ارتباط معنی داری داشته است.

نتایج بیانگر تفاوت معنی دار بین دو جنس از لحاظ میزان تحول مثبت و همچنین مؤلفه‌های تحول مثبت است. سوتها و همکاران (۲۰۱۶) در تبیین این یافته بیان می‌دارد که دانش‌آموزان دختر که از تحول مثبت بالایی برخوردارند، ارزش بالایی برای خویش قائل هستند، به صورت بالقوه ذهن گشوده‌تر دارند، رفتارهای مناسبی از خویش نشان می‌دهند و ارتباط خوبی با اطرافیان خویش برقرار می‌کنند بالایی دارند و این امر منجر به افزایش پیشرفت تحصیلی آنها می‌شود. در مطالعه‌ای که توسط چن و لین (۲۰۱۴) بر روی دانش‌آموزان سال آخر دبیرستان در کشور تایوان صورت گرفت، نشان داده شده که معدل تحصیلی بالا یکی از عوامل پیش‌بینی کننده

با توجه به اطلاعات جدول ۳ سطوح معناداری آماره F در خرده مقیاس‌های تحول مثبت بزرگتر از ۰/۵۰ است. در نتیجه فرض همسانی واریانس خطای متغیرها در بین گروه‌ها برقرار است. با توجه به نتایج آزمون ام باکس و لون استفاده از تحلیل واریانس چندمتغیری مجاز است. نتایج تحلیل واریانس چندمتغیری جهت مقایسه خرده مقیاس‌های تحول مثبت در بین دانش‌آموزان دختر و پسر افراد حکایت از معناداری تفاوت نمرات در دو گروه داشت. ($P = ۰/۰۰۵$ ، $F = ۱۸/۴$ و $\lambda = ۰/۲۳$) لامبدای ویلکز) برای بررسی الگوی تفاوت از تحلیل واریانس تک متغیری به شرح زیر استفاده شد.

اطلاعات جدول ۴ نشان می‌دهد، تمامی خرده مقیاس‌های تحول مثبت در دو گروه دختران و پسران متفاوت است. به دلیل اینکه گروه دختران در کلیه خرده مقیاس‌های تحول مثبت و هم چنین تحول مثبت کل دارای میانگین بالاتری در مقایسه با پسران است. لذا می‌توان بیان کرد که گروه دختران در تحول مثبت از وضعیت مطلوب‌تری در مقایسه با پسران برخوردار است.

بحث و نتیجه‌گیری

برنامه‌های «تحول مثبت» نوجوانان را به روش‌های عمده مولد و ساختاری جلب می‌کند، در حالی که نیروهای آنان را شناسایی و افزایش می‌دهد. این برنامه‌ها پیامدهای مثبت را ارتقاء می‌دهد به وسیله تدارک دیدن فرصت‌های پرورش دادن روابط مثبت و به دست آوردن حمایت نیاز داشته برای ساختن نیروهای شان و هم

می‌گردد با تهیه بسته آموزشی و آموزش مهارت‌های ویژه در زمینه تحول مثبت نوجوانی در بالا بردن افزایش عملکرد تحصیلی در سطح دانش‌آموزان بهره‌جویند.

منابع

- اکبری، زهرا (۱۳۹۴). اثربخشی هیجان‌تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهرستان درود. *فصلنامه روانشناسی کاربردی*، ۴ (۳)، ۴۵-۶۲.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۴). *روان‌ناسی پرورشی، روانشناسی یادگیری و آموزشی*. تهران: انتشارات آگاه.
- حسین آباد، ناهید؛ نجفی، محمود و رضایی، علی محمد (۱۳۹۷). اثربخشی برنامه آموزشی تحول مثبت نوجوانی بر رضایت از زندگی و خودکارآمدی پنداری در نوجوانان، *مجله علوم روانشناختی*، ۱۷ (۷۲)، ۹۳۶-۹۲۷.
- رستگار، احمد؛ صیف، محمدحسن؛ محمودیان، حسن؛ طالبی، سعید (۱۳۹۴). پیش‌بینی موفقیت تحصیلی با تأکید بر متغیرهای مؤثر در یادگیری الکترونیکی و درگیری تحصیلی. *فصلنامه فناوری آموزش و یادگیری*، ۱ (۲)، ۵۶-۳۲.
- غلامی، حسن (۱۳۹۳). *بررسی رابطه درگیری تحصیلی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان شهر اصفهان*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان، اصفهان.
- مرادی، خدیجه؛ اسدزاده، حسن؛ کرمی، ابوالفضل و نجفی، محمود (۱۳۹۷). ویژگی‌های روانسنجی سیاهه تحول مثبت نوجوانان، *روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی*، ۱۴ (۵۵)، ۳۱۵-۳۲۷.
- موسوی، سیده فاطمه؛ دبیری، سولماز و نصیری پور، صدیقه (۱۳۹۷). نقش عملکرد خانواده و تحول مثبت نوجوانی در پیش‌بینی افسردگی دختران نوجوان، *مجله علوم روانشناختی*، ۱۷ (۷۲)، ۹۲۵-۹۱۹.
- Arnold, M. E., Nott, B. D., & Meinhold, J. L. (2014). *The positive youth development inventory*. Corvallis, OR: Oregon State University.
- Benson, P. L., Scales, P. C., Hamilton, S. F., & Sesma, A. (2007). *Positive youth development: Theory, research, and applications, Handbook of child psychology*. London, England: Routledge & K. Paul.
- Clark, H.L. & Kemish, L. (2015). Contexts of structured youth activities and positive youth development. *Journal of Child Development Perspective*, 6 (2), 85-91.
- Chen, M.C, Lin, H.J. (2014). The positive youth development, foreign language anxiety as predictors of academic performance among professional program students in a general English proficiency writing test. *Journal of Percept Mot Skills*, 109(2), 420-430.

تحول مثبت در بین این دانش‌آموزان محسوب می‌گردد. والتون و کوهن (۲۰۱۶) نیز نشان دادند که دانش‌آموزان دارای سطح تحول مثبت بالاتر از لحاظ وضعیت سلامت و پیشرفت تحصیلی در وضعیت بهتری نسبت به سایرین قرار دارند. بنابراین رابطه بین معدل تحصیلی و تحول مثبت نوجوانی در مطالعه حاضر نیز می‌تواند مبین یک رابطه مثبت و واقع‌گرایانه بین این دو مقوله باشد که تحت تأثیر قرار گرفتن هر یک به هر نحو، دارای تأثیر مستقیم بر دیگری خواهد بود.

به طور کلی با توجه به رابطه بین تحول مثبت نوجوانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، شناخت هر چه بهتر چنین عواملی در قالب مطالعات تجربی و طولی می‌تواند برای تعیین روابط شفاف تر علت و معلولی بین چنین متغیرهایی مؤثر واقع شود و کمک شایانی به ارتقای سلامت روانی در بین دانش‌آموزان نماید. علاوه بر این با آگاهی از چنین عواملی که می‌توانند نقش تعیین‌کننده‌ای در بهبود کیفیت تحصیل و وضعیت آموزشی دانش‌آموزان به همراه داشته باشند، برنامه‌ریزی‌های کیفی در جهت تقویت هر چه بیشتر این عوامل امکان‌پذیر خواهد بود. این پژوهش خالی از محدودیت نبوده است. محدودیت این پژوهش مربوط است به اینکه نمونه پژوهش در این مطالعه صرفاً از میان دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر تهران انتخاب گردیده‌اند و بنابراین ممکن است قابل تعمیم به شهرهای دیگر نباشد، لذا انجام مطالعات گسترده‌تر با استفاده از نمونه‌های معرف شهرها و دوره‌های تحصیلی مختلف قابل توصیه است. همچنین این مطالعه به کاربرد روش مقطعی برای ارزیابی روابط بین متغیرهای تحول مثبت نوجوانی و پیشرفت تحصیلی اشاره دارد. با استفاده طرح مطالعه مقطعی امکان ارزیابی روابط علت و معلولی میسر نیست که این امر می‌بایست در مطالعات تجربی و هم‌گروهی مورد توجه قرار گیرد. با توجه به رابطه تحول مثبت نوجوانی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، پیشنهاد می‌شود با توجه به این دیدگاه تحول مثبت نوجوانی، روی آورد جدید و نوپایی در کشور می‌باشد، نقش و ارتباط سایر متغیرهای تأثیرگذار بر تحول مثبت نوجوانی بررسی گردد تا از این طریق دانش‌منسجمی در خصوص تحول مثبت نوجوانی در مدارس و روابط این سازه با سایر سازه‌ها که قابلیت بیشتری در برنامه‌ریزی‌های مربوطه دارد، حاصل شود. با عنایت به تأثیرات روی آورد تحول مثبت نوجوانی در پیشرفت تحصیلی، به متولیان آموزش و پرورش کشور نیز پیشنهاد

- research and practice. *Journal of Applied developmental science*, 7(2), 94-111.
- Riff, C. D., Love, G. D., Essex, M. J., & Singer, B. (1998). *Resilience in adulthood and later life. In Handbook of aging and mental health*. New York: Pearson Longman.
- Sun, R. C. (2016). Longitudinal influences of positive youth development and life satisfaction on problem behavior among adolescents in Hong Kong. *Journal of Social Indicators Research*, 114(3), 1171-1197.
- Seligman, M. E., & Mihalyi, M. (2014). *Positive psychology: An introduction*. Springer Netherlands: Netherlands.
- Sutham, N., Chutigai, T., Chokchai, M., & Phitaya, C. (2016). Factors influencing positive youth development among elderly female in Rayon province, Thailand. *Journal of the Medical Association of Thailand*, 7 (4), 8-12.
- Taylor, C. S., Lerner, R. M., von Eye, A., Bobbed, D. L., Bassano, A. B., Dowling, E., & Anderson, P. M. (2016). Positive individual and social behavior among gang and non-gang African American male adolescents. *Journal of Adolescent Research*, 18(5), 496-522.
- Walton, G.M., Cohen, G.L. (2016). A brief social-belonging intervention improves academic and health outcomes of minority students. *Journal of Science*, 331(6023),1447-1451.
- Domino, M. (2017). Measuring the impact of an alternative approach to school bullying. *Journal of school health*, 83(6), 430-437.
- Demaray, M. K., Malecki, C. K., Davidson, L. M., Hodgson, K. K., & Rebus, P. J. (2015). The relationship between social support and student adjustment: A longitudinal analysis. *Journal of Psychology in the Schools*, 42(7), 691-706.
- Eccles, J. S., & Rouser, R. W. (2015). Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21 (1), 225-241.
- Gavin, L. E., Catalano, R. F., David-Ferdon, C., Gloppen, K. M., & Markham, C. M. (2015). A review of positive youth development programs that promote adolescent sexual and reproductive health. *Journal of Adolescent Health*, 46(3), S75-S91.
- Gable, S. L., & Hadith, J. (2005). What (and why) is positive psychology? *Journal of Review of general psychology*, 9(2), 103-110.
- Gilman, R., & Huebner, S. (2003). A review of life satisfaction research with children and adolescents. *Journal of School Psychology Quarterly*, 18 (5), 192-205.
- Lerner, R. M., Lerner, J. V., Almerigi, J. B., Theokas, C., Phelps, E., Gestsdottir, S., ... & Smith, L. M. (2014). Positive youth development, participation in community youth development programs, and community contributions of fifth-grade adolescents: Findings from the first wave of the 4-H study of positive youth development. *The Journal of Early Adolescence*, 25(1), 17-71.
- Lerner, R. M., & Steinberg, L. (2009). *Handbook of Adolescent Psychology, Individual Bases of Adolescent Development*. Philadelphia, PA: John Wiley & Sons.
- Lerner, R. M., Agars, K. L., Albeit, R. M, Chase, P. A., Winer, M. B., Scheme, K. L., & Warren, A. E. (2013). Resilience and Positive Youth Development: A Relational Developmental Systems Model. *Handbook of Resilience in Children*. Springer US.
- McDonald, C. C., Deatrck, J. A., Kassam-Adams, N., & Richmond, T. S. (2011). Community violence exposure and positive youth development in urban youth. *Journal of community health*, 36(6), 925-932.
- Ma, L. Phelps, E., Lerner, J.V., & Lerner, R.M. (2016). Academia competence for adolescence who Bully and who are bullied. *Journal of Early Adolescence*, 11 (23), 341-354.
- Peterson, C., & Seligman, M. E. (2012). *Character strengths and virtues: A handbook and classification* (Doctoral dissertation). Oxford University Press, New York.
- Roth, J. L., & Brooks-Gunn, J. (2014). What exactly is a youth development program? Answers from